

Pastoračno-právne aspekty miešaných katolícko-evanjelických manželstiev z pohľadu Katolíckej cirkvi

Miroslav Adam OP

1. Úvod

V posledných desaťročiach nezriedka nastáva situácia, že katolícka stránka sa rozhodne vstúpiť do manželstva s pokrstenou stránkou, ktorá však nepatrí do plného spoločenstva s Katolíckou cirkvou, napr. s evanjelikom augsburského vyznania. Takéto manželstvo *Kódex kanonického práva* z roku 1983, ktorý platí pre latinskú cirkev, definuje ako „miešané manželstvo“ (kán. 1124 KKP).¹ Treba otvorene povedať, že Katolícka cirkev, ale ani Evanjelická cirkev augsburského vyznania,

sa netešia takýmto manželstvám, pretože dráma rozdelenia medzi kresťanmi sa takto preniesie priamo do manželstva a rodiny, ktorá týmto manželstvom vzniká. Prax jasne dokazuje, že v takýchto manželstvách a rodinách dochádza často k sporom medzi manželmi v otázke náboženstva a viery, čo má za následok, že dochádza k prejavom nelásky, ba až k náboženskej ľahostajnosti a neraz aj k strate viery jedného či oboch manželov. Je možné predpokladať, že takýchto manželstiev bude pribúdať, preto sa Katolícka cirkev svojou normatívou usiluje jednak upozorniť na možné budúce spory, a jednak zabezpečiť katolíckej stránke čo najviac možnú garanciu, aby si svoju vieru mohla chrániť a rozvíjať.²

2. DEFINÍCIA MIEŠANÉHO MANŽELSTVA A DÔVOD JEHO ZÁKAZU

Definíciu miešaného manželstva nájdeme v kán. 1124 KKP. Je možné zhrnúť ju do troch bodov:

1. je to manželstvo medzi mužom a ženou;
2. jedna stránka je katolíckou, ktorá neodpadla od Katolíckej cirkvi formálnym úkonom;
3. druhá stránka je pokrstenou nekatolíckou stránkou.

Pojednávajúc o „miešaných manželstvách“, je treba pripomenúť, že ide o nejakého katolíka, ktorý vstupuje do manželstva s osobou, ktorá nie je katolíckou: alebo ide o neveriaceho, nepokrsteného, a vtedy vzniká prekážka rozdielneho náboženstva, alebo ide o pokrsteného nekatolíka. Rozdiel medzi oboma je teologický, pretože s neveriacim (nepokrsteným) nie je možné uzavrieť sviatostné manželstvo, zatiaľ čo dvaja pokrstení sa nezosobášia platne bez toho, aby nevznikla sviatosť. V starom kánonickom práve sa prvý prípad nazýval *disparitas cultus perfecta* a druhý prípad

¹ Použité skratky: CCEO – *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*, CIC – *Codex Iuris Canonici*, EV – *Enchiridion Vaticanum*, KKVC – *Kódex kánonov východných cirkví*, KKP – *Kódex kánonického práva*.

² Ján DUDA, *Katolícke manželské právo*, Spišské Podhradie-Spišská Kapitula: Kňazský seminár J. Vojašáka, 1996, s. 227–228.

disparitas cultus imperfecta alebo *mixta religio*.³ Kódex kánonického práva, ktorý vstúpil do platnosti 19. mája 1918 rozlišoval miešané manželstva formou dvojitej prekážky, a to *disparitatis cultus* (kán. 1070 CIC 1917) a *mixtae religionis* (kán. 1060 CIC 1917). Prvá prekážka bola rozlučujúca a zneplatňujúca, na základe druhej prekážky manželstvo bolo nedovolené, nie však neplatné. Kán. 1071 starého kódexu sa zmieňoval o *mixtis nuptiis*, pričom mal na mysli manželstvá *mixtae religionis*. Kódex z r. 1917 vyjadroval kánonickú disciplínu, ktorá sa formovala počas storočí.

Slovné spojenie „miešané manželstvo“ v súčasných oficiálnych dokumentoch latinskej cirkvi znamená, že ide o manželstvo medzi katolíkom a pokrstným nekatólikom. Pastoralna a ekumenická teológia používa aj iné výrazy, ako napr. „interkonfesionálne manželstvo“, čím chce vyjadriť, že ide o manželstvo kresťanov rozdielnych cirkví. Tiež sa hovorí o „interekleziálnych manželstvách“, čo znamená, že manželia patria k rozličným kresťanským konfesiam a i naďalej prináležia k svojim cirkvám. Keď sa na Biskupskej synode v r. 1967 rozhodovalo, aké termíny používať, pokiaľ ide o manželstvo katolíckej strany s kresťanskou nekatólickou, prevažná väčšina účastníkov hlasovaním rozhodla, že sa bude používať termín „miešané manželstvo“ a zamietla navrhované výrazy „interkonfesionálne manželstvo“ a „matrimonium dispar“, pričom nechcela prijať ani nijaké iné nové výrazy.⁴

Pokiaľ ide o kán. 1124 KKP, výraz „miešané manželstvo“ sa vzťahuje na každé manželstvo uzavreté medzi katolíckou stranou a kresťanskou pokrstenou stranou, ktorá nie je v plnom spoločenstve s Katolíckou cirkvou. Ide o manželstvo *mixtae religionis*, nakoľko oboch kontrahentov spája krst a kresťanská viera, hoci nie úplne. Naproti tomu jestvuje manželstvo *disparitatis cultus*, keď jeden z kontrahentov je kresťanom a druhý nie je pokrstný. Naďalej bude reč len o miešanom manželstve v zmysle *mixtae religionis*.

Uzavrieť miešané manželstvo je kán. 1124 KKP zakázané a dovoľným sa stáva na základe kán. 1125 KKP až licenciou miestneho ordinára.⁵ Pod miestnym ordinárom katolíckej stránky sa rozumie ordinár miesta (diecézny biskup, jeho generálny vikár alebo príslušný biskupský vikár) trvalého alebo prechodného bydliska katolíckej stránky alebo miestny ordinár miesta uzatvárania manželstva (kán. 136 KKP). V tomto príspevku je reč len o ordinároch a manželských stránkach Rímskokatolíckej cirkvi. V prípade Gréckokatolíckej cirkvi, ktorá sa riadi *Kódexom kánonov východných cirkví* z r. 1990, napriek viacerým spoločným ustanoveniam, predsa sú isté odchýlky, najmä pokiaľ ide o udelenie dišpenzu od formy.

³ Porov. Paolo M. ANDREINI, *De Matrimonio*, Bologna: Editrice Compositori, 1998, s. 249.

⁴ Na označenie manželstiev medzi kresťanmi rozličných denominácií sa v angličtine najčastejšie používa výraz *mixed marriages*, na vyjadrenie interkonfesionálneho manželstva používa spojenie *ecumenical marriage* alebo *interchurch marriage*. V nemčine sa používa *Konfessionsverbindende Ehe*, vo francúzštine sa najčastejšie používa *mariage mixte*. Veľmi zriedkavo sa používajú výrazy *mariage oecuménique* alebo *mariage interconfessionnel* (porov. Agostino MONTAN, „Matrimoni misti e problemi pastorali,“ in *I matrimoni misti*, ed. Arcisodalizio della Curia Romana, Studi Giuridici 47, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 1998, s. 24).

⁵ Pre celú Cirkev – okrem pápeža – má takúto kompetenciu Kongregácia pre učenie viery v Ríme (porov. Luigi CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico: Commento giuridico-pastorale*, zv. 2, Napoli: Edizioni Dehoniane, 1988, č. 3777, s. 253).

Prečo je v kán. 1124 KKP, ktorý sa pokúša o definíciu miešaného manželstva, jasne zdôraznené, že takéto manželstvo je bez výslovného dovolenia kompetentnej autority zakázané?⁶

Podkladom tohto zákazu je skutočnosť, že manželstvo ako spoločenstvo života (porov. kán. 1055 § 1 KKP) predpokladá spoločnú vieru i spoločné náboženstvo manželov. Okrem toho, práva a povinnosti, ktoré rodičia majú, pokiaľ ide o výchovu svojich detí v kresťanskej viere (porov. kán. 226 § 2; kán. 793 KKP), by bolo ťažké realizovať v prípade, keby nemali spoločnú vieru. Dovolenie na uzavretie miešaného manželstva sa udeľuje nie kvôli tomu, aby sa odstránil zákaz, ale aby sa zachoval predpis. Dovolenie nie je nejaký dišpens od zákona, ale požiadavka, vďaka ktorej dôjde k splneniu predpisu zákona.⁷

Inými slovami, jednota cirkvi, sviatostný charakter manželstva a jeho slávenie, nevyhnutnosť zachovať jednotu a nerozlučiteľnosť manželského zväzku a manželského života, požiadavky katolíckej viery manželov a ich detí, toto všetko si vyžaduje, aby v manželstve obidve stránky mali katolícku vieru a boli v katolíckom spoločenstve. Preto katolícki veriaci musia byť presne informovaní, že cirkev, hoci aj v osobitných prípadoch trochu zmierni jarmo cirkevnej disciplíny, nemôže nikdy zrušiť záväzok katolíckej stránky, ktorý sa jej ukladá, podľa rozličných okolností, na základe Božieho zákona. A tak katolícki veriaci musia byť presne upovedomení, že obsahom Božieho zákona, ktorý ich zaväzuje a od ktorého nemôžu byť oslobodení, je zachovať vlastnú vieru. Z tohto dôvodu im nebude nikdy povolené vystaviť sa do blízkeho nebezpečenstva jej straty.⁸

Pápež Pavol VI. vo svojom apoštolskom liste *Matrimonia mixta* konštatuje:

Keďže človek má prirodzené právo uzavrieť manželstvo a splodiť deti, cirkev svojimi zákonmi, z ktorých je zrejma jej pastoračná starostlivosť, sa snaží zariadiť veci tak, aby z jednej strany boli zachované predpisy Božieho zákona, a z druhej strany sa ponechalo prirodzené právo na uzavretie manželstva.⁹

Pastoračná starostlivosť cirkvi, ktorá vždy vynikala v tejto oblasti, vychádza z predpokladu, že pri miešaných manželstvách sa prejavuje vnútorný konflikt medzi *iuris divini praescripta* a právom *homini a natura datum* na uzavretie manželstva a splodenie detí. Tento problém je extrémne komplexný a delikátny.

⁶ „Manželstvo medzi dvoma pokrstenými osobami, z ktorých jedna je pokrstená v katolíckej cirkvi alebo bola do nej po krste prijatá a formálnym úkonom od nej neodpadla, druhá však patrí do cirkvi alebo eklezialnej spoločnosti, ktorá nie je v plnom spoločenstve s katolíckou cirkvou, je bez výslovného dovolenia kompetentnej autority zakázané“ (kán. 1124 KKP).

⁷ Porov. Velasio DE PAOLIS, „I matrimoni misti,“ in *Matrimonio e disciplina ecclesiastica*, ed. Gruppo Italiano Docenti di Diritto Canonico, Quaderni della Mendola 3, Milano: Glossa, 1996, s. 159.

⁸ Porov. PAULUS VI, „Litterae apostolicae motu proprio datae *Matrimonia mixta* quibus Normae de matrimoniis mixtis statuuntur,“ 31. 3. 1970, EV 3, 1968–1970, č. 2421 a 2422. Regatillo v zmysle katolíckej tradície zdôrazňuje, že „prohibitio duplex est: a) ex iure divino plerumque, quoties praedicta mala adsint, praesertim periculum perversionis partis catholicae; b) ex iure ecclesiastico fundato in praesumptione periculi communis. Ideo lex urget, etsi in casu particulari ius divinum cesset, cessante periculo“ (Eduardo F. REGATILLO, *Ius Sacramentarium*, 3. vyd., Santander: Sal Terrae, 1960, č. 1240, s. 719).

⁹ Porov. PAULUS VI, „Litterae apostolicae motu proprio datae *Matrimonia mixta*,“ č. 2417.

Urbano Navarrete sa pokúša o vysvetlenie tohto problému takto:¹⁰ Právo na manželstvo, s milovanou a slobodne vybranou osobou, je právo *a natura datum* zakorenené v sexuálne orientovanej prirodzenosti človeka a v hodnosti a autonómii ľudskej osoby. Predsa, uplatnenie tohto práva, ako aj hocikakého iného práva, nie je autonómne v morálnom a etickom poriadku, ale je mu podriadené. Ináč by nebolo viac právom. Z toho vyplýva, že človek nemôže uzavrieť manželstvo – podľa etického poriadku, a teda podľa správne formovaného svedomia – s istou osobou, hoci je milovaná a slobodne zvolená, ak pri uzavretí tohto manželstva by došlo k porušeniu etického poriadku. Taký by bol prípad, keby napr. niekto bol požiadaný, aby zabil niekoho, a aby sa tak mohol zosobášiť s milovanou osobou.

Ak by sme pokračovali v tom istom slede princípov, v prípade neriešiteľného konfliktu medzi uplatnením práva na manželstvo s milovanou osobou a hodnotami vyššieho poriadku, akými sú viera, nadprirodzený život, vernosť voči požiadavkám vlastného svedomia atď., preváži záväzok zachovať tieto hodnoty, a teda odstúpiť od uplatnenia práva na uzavretie manželstva s určitou osobou. Ba viac, ak by došlo ku skutočne neriešiteľnému konfliktu a nebol by ľudsky možný prostriedok, ako zachovať spomínané hodnoty v určitom manželstve, bolo by doslova povinnosťou odstúpiť od tohto manželstva, hoci by to bol extrémny prípad, že takéto odstúpenie od manželstva by bolo absolútne, lebo iná možnosť manželstva by už nebola.

Z týchto teoretických princípov vychádza formulácia kán. 1060 *Kódexu kánonického práva* z r. 1917:

Severissime Ecclesia ubique prohibet ne matrimonium ineatur inter duas personas baptizatas, quarum altera sit catholica, altera vero sectae haereticae seu schismaticae adscripta; quod si adsit perversionis periculum coniugis catholici et prolis, coniugium ipsa etiam lege divina vetatur.

Z textu tohto kánonu vyplýva, že miešané manželstvo je zakázané z Božieho zákona, kvôli nebezpečenstvu odpadu od viery katolíckeho manžela a potomstva. Či naozaj je možné klásť do jednej a tej istej roviny Božieho zákona vieru katolíckej manželskej stránky a katolícku vieru možného potomstva? Inštrukcia *Matrimonii sacramentum* z r. 1966¹¹ netrvá na takomto vyjadrení. Napokon apoštolský list pápeža Pavla VI. *Matrimonia mixta* z r. 1970 použil ešte voľnejšie vyjadrenia. Jasne zdôrazňuje, že katolícka stránka má záväzok zachovať vlastnú vieru, a preto nie je jej nikdy dovolené vystaviť sa blízke nebezpečenstvu jej straty. Okrem toho, v miešanom manželstve katolícka stránka má záväzok nielen vytrvať vo viere, ale aj urobiť všetko, čo je v jej silách, aby všetky deti boli pokrstené a vychované v Katolíckej cirkvi. Je dobré, že tento apoštolský list sa vyjadruje presne, keď zdôrazňuje, že nikdy nie je dovolené vystaviť sa blízke nebezpečenstvu straty viery. Bez tohto spresnenia, to znamená, že ide o povinnosť odstrániť blízke nebezpečenstvo, by katolícke učenie nebolo vyjadrené dostatočne presne. Nejestvuje totiž záväzok odstrániť vzdialené nebezpečenstvo porušenia zákona, hoci by išlo o prirodzený zákon, ináč by sa mravný život stal nemožným.¹²

¹⁰ Porov. Urbano NAVARRETE, „Matrimoni misti: Conflitto fra diritto naturale e teologia?“, *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 5 (1992): 276–279.

¹¹ Porov. S. CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, „Instructio Matrimonii sacramentum de matrimoniis mixtis“, 18. 3. 1966, *EV* 2, 1963–1967, č. 655–669.

¹² Porov. NAVARRETE, „Matrimoni misti“, s. 278–279; porov. DE PAOLIS, „I matrimoni misti“, s. 152–153.

V *Kódexe kánonického práva* z r. 1983, pokiaľ ide o miešané manželstvá, nespomína sa výslovne Božie právo. Zákaz uzatvárania miešaných manželstiev však treba vysvetľovať vo svetle vyššie spomenutého tradičného učenia Katolíckej cirkvi; to znamená, že aj kánony o miešaných manželstvách nového kódexu musia rešpektovať Božie zákony.

3. PODMIENKY NA UZAVRETIE MIEŠANÉHO MANŽELSTVA

Podmienky, na základe ktorých miestny ordinár udeľuje licenciu, sú:

1. katolícka stránka sa zaviaže vyhlásením, že sa bude chrániť všetkého, čo by mohlo ohroziť stratu jej viery a sľúbi, že všetky deti dá pokrstiť a bude vychovávať v katolíckej viere;
2. nekatolícka stránka podpíše, že bola informovaná o záväzkoch katolíckej stránky;
3. obe stránky budú poučené o cieľoch a podstatných vlastnostiach manželstva (porov. kán. 1125 KKP).

Tieto predpisy sa môžu zdať nekatolíckej stránke príliš prísne, najmä vtedy, ak jej viera je živšia než viera katolíckej stránky. Tieto podmienky však boli oveľa prísnejšie v *Kódexe kánonického práva* z r. 1917, ktorý protestantské cirkvi jednoducho nazýval sektami. Vďaka pokroku, ktorý sa dosiahol v ekumenickom dialógu, boli odstránené ponížujúce slová, ktoré majú svoj pôvod v atmosfére rekatolizácie, ktorá bola reakciou Katolíckej cirkvi na protestantskú reformáciu, keď vládol strach, aby sa katolícka viera nezmiešala s protestantskou. Iste nie je ľahké pre miešaný manželský pár (napr. katolícko-evanjelický) prežívať svoju vieru z jedného dňa na druhý. Jeden z manželov časom môže zanechať svoju vieru a priľnúť k viere svojho partnera, alebo ako jeden, tak aj druhý môže upadnúť do nejakého náboženského synkretizmu, ktorý nie je pravou vierou, a pod.

Manželia v takýchto manželstvách majú často rozličné názory, pokiaľ ide o sviatostný charakter manželstva a vlastný význam sobáša sláveného v kostole, pokiaľ ide o výklad istých morálnych zásad, vzťahujúcich sa na manželstvo a na rodinu, pokiaľ ide o presný rozsah poslušnosti voči Katolíckej cirkvi a o oblasť kompetencie, ktorá je vlastná cirkevnej autorite.¹³

Katolícka cirkev považuje za svoju povinnosť pripomínať svojim veriacim ich základnú povinnosť chrániť vlastnú vieru a nevystavovať ju nebezpečenstvu straty. Ba viac, vždy, ak by bolo takéto nebezpečenstvo „prítomné“, miešané manželstvo je zakázané samým Božím zákonom,¹⁴ bez možnosti nejakej licencie alebo dišpenzu. Preto všetci duchovní pastieri, ba celé spoločenstvo veriacich, sa majú starať, aby katolíckej manželskej stránke nechýbala duchovná pomoc pri plnení jej povinností

¹³ Porov. PAULUS VI, „Litterae apostolicae motu proprio datae *Matrimonia mixta*“, č. 2420.

¹⁴ Takto sa vyjadroval kán. 1060 *Kódexu kánonického práva* z r. 1917. Takto sa však vyjadruje aj Druhý vatikánsky koncil vzhľadom na *communicatio in sacris*, keď miešané manželstvo uviedol ako príklad: „Boží zákon nepripúšťa spoločnú účasť na svätých veciach (*communicatio in sacris*), ktorá je na ujmu jednoty Cirkvi, alebo znamená zjavný súhlas s bludom, alebo vystavuje nebezpečenstvu poblúdenia vo viere, pohoršenia a ľahostajnosti“ (DRUHÝ Vatikánsky koncil, „Dekrét o Východných katolíckych cirkvách *Orientalium Ecclesiarum*“, 21. 11. 1964, č. 26, in *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*, zv. 2, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1993, s. 23).

a obom manželom pomáhať upevňovať jednotu manželského a rodinného života (porov. kán. 1128 KKP).

Pokiaľ ide o katolícku výchovu potomstva, je nutné uznať, že v miešaných manželstvách je to ťažšie, než v manželstvách katolíkov, hoci nekatolícky manžel v zmysle akceptovaných podmienok nechá slobodu svojmu katolíckemu manželovi, aby dal pokrstiť a aby vychovával ich deti v katolíckej viere. Pre dieťa, ktoré časom začne uvažovať, bude ťažko prijateľná skutočnosť, že len náboženstvo katolíckeho rodiča je také, ktoré obsahuje plnosť pravdy a všetky prostriedky spásy, zatiaľ čo náboženstvo druhého rodiča obsahuje prvky tak negatívne, kvôli ktorým nie je dovolené, aby k nemu priľnulo. Ťažkosť sa môže stať neprekonateľnou vtedy, ak katolícky rodič z ľudského alebo morálneho hľadiska, aspoň v očiach dieťaťa, nie je takým dobrým, ani takým šlachetným, ani tak praktizujúcim vlastné náboženstvo ako rodič nekatolícky.¹⁵

Berúc do úvahy tieto a ešte iné ťažkosti, kán. 1125 KKP v bode 1 uvádza veľmi dôležité slovné spojenie: *pro viribus*. Teda, katolícka stránka urobí „všetko, čo je v jej silách,“ aby všetky deti boli pokrstené a vychované v Katolíckej cirkvi. To znamená, že zákonodarca, pápež, si je vedomý, že v rodinnom živote môžu nastať situácie, kedy vôľa katolíckej stránky nebude dostatočná na to, aby všetky deti boli pokrstené v Katolíckej cirkvi. To závisí, okrem iného, aj od skutočnosti, že v novom *Kódexe kánonického práva* z r. 1983 sa nevyžaduje podobný prísľub od nekatolíckej stránky, vytvoriac tak predpoklad na objektívnu nemožnosť niekedy dodržať prísľub, daný katolíckou stránkou. Závisí to niekde od spoločenských a miestnych zvyklostí, ak sa katolícka manželská stránka dostala do úplne evanjelického prostredia, alebo, ako sa niekedy stáva, ak nekatolícka stránka odmietne katolícky krst a katolícku výchovu svojich detí, pretože podľa prirodzeného zákona aj ona má právo na výchovu svojich detí podľa vlastnej náboženskej príslušnosti.¹⁶

Nesmieme zabudnúť, že deti patria obom rodičom a že rodičia majú to isté subjektívne právo pokrstiť a vychovávať svoje deti podľa vlastného svedomia. Toto všetko mal zákonodarca – pápež – na mysli. Preto,

ak napriek všetkým snahám deti nie sú ani pokrstené ani vychovávané v Katolíckej cirkvi, katolícky rodič nepadne automaticky pod cenzúru kánonického práva (porov. kán. 1366 KKP). Predsa však zostáva jeho povinnosť odovzdávať vlastným deťom katolícku vieru. Táto požiadavka zostáva a môže prispieť k tomu, aby hral aktívnu úlohu pri vytváraní kresťanskej atmosféry v rodine a aby konal všetko možné slovom a príkladom s tým úmyslom, aby pomohol iným členom rodiny oceniť špecifické hodnoty katolíckej tradície...¹⁷

Pokiaľ ide o kompetentného ordinára a to, či udelí povolenie, tj. licenciu, na slávenie miešaného manželstva, je treba, aby jestvoval oprávnený a rozumný dôvod. Okrem toho, José F. Castaño upozorňuje na to, že splnenie zmienených podmienok je nutné k platnosti udelenia povolenia na takýto sobáš. Ak by sa však sobáš slávil bez licencie ordinára miesta alebo s licenciou, ktorá bola udelená neplatne, takéto

¹⁵ Porov. NAVARRETE, „Matrimoni misti,“ s. 281.

¹⁶ Porov. G. Paolo MONTINI, „Le garanzie o ‘cauzioni’ nei matrimoni misti,“ *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 5 (1992): 290.

¹⁷ PÁPEŽSKÁ RADA PRE NAPOMÁHANIE JEDNOTY KREŠŤANOV, *Direktórium na vykonávanie princípov a noriem o eku-
menizme*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1994, č. 151, s. 109.

manželstvo by bolo platné, kvôli tomu, že licencia sa týka len dovolenosti uzatvoriť miešané manželstvo.¹⁸

Dôvodom tejto normatívy je skutočnosť, že náuka Katolíckej cirkvi prezentuje manželstvo ako sviatosť. V kán. 1055 § 1 KKP čítame, že manželskú zmluvu medzi pokrstenými Kristus Pán povýšil na sviatosť. A paragraf druhý spomínaného kán. 1055 stanovuje neoddeliteľnosť zmluvy od sviatosti v prípade manželstva medzi pokrstenými. Zároveň treba dodať, že:

1. iba manželstvo medzi pokrstenými je sviatosťou, čiže nie je sviatosťou manželstvo medzi nepokrstenými ani manželstvo medzi pokrstenou a nepokrstenou stránkou;
2. sviatosť manželstva je viazaná na krst, čiže nie iba na krst v Katolíckej cirkvi; preto aj mimo Katolíckej cirkvi môže jestvovať sviatosť manželstva v prípade, ak sú stránky pokrstené;
3. aby sa platne uzavreté manželstvo nepokrstených alebo manželstvo medzi nepokrstenou a pokrstenou stránkou stalo sviatosťou, je potrebný iba krst; čiže platné manželstvo sa stane sviatosťou v tom momente, kedy obe manželské stránky budú pokrstené; nie je potrebná k tomu nijaká iná formalita.

4. AKO POSUDZOVAŤ PLATNOSŤ PREDCHÁDZAJÚCEHO MANŽELSTVÁ EVANJELIKOV

Evanjelici augsburského vyznania považujú manželstvo za celoživotné spoločenstvo muža a ženy. V takomto duchu sú zostavené aj formuly vyjadrenia manželského súhlasu. Kto by teda uzavieral manželstvo len ako dočasné spoločenstvo, uzavieral by ho neplatne. Napriek tomu sa evanjelici augsburského vyznania držia stanoviska Martina Luthera, podľa ktorého manželstvo nie je sviatosťou, ale „svetskou záležitosťou“ a nepatrí do kompetencie cirkvi, ale do kompetencie štátnej legislatívy. Preto podľa nich je možný aj cirkevný sobáš, ale aj cirkevný rozvod.¹⁹

Ak má katolícky duchovný pastier – farár alebo administrátor farnosti – posudzovať spôsobilosť nejakého evanjelika augsburského vyznania pre právny úkon uzavretia manželstva s katolíckou stránkou, nemá prihliadať ku manželským prekážkam Katolíckej cirkvi, ale pokiaľ nie sú Božieho práva, má ich posudzovať podľa vlastného práva Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Ku prekážkam Božieho práva patria impotencia, predchádzajúci platný manželský zväzok a pokrvenstvo v priamej línii a v druhom stupni bočnej línii. Nakoľko Evanjelická cirkev augsburského vyznania nemá vlastné manželské právo, preto vo veciach manželských sa riadi štátnymi predpismi.

Najvyšší zákonodarca Katolíckej cirkvi o týchto problémoch výslovne pojednáva v kán. 780, § 2 *Kódexu kánonov východných cirkví* z r. 1990:

¹⁸ Porov. José F. CASTAÑO, *Il Sacramento del matrimonio*, 3. vyd., Roma: [b. n.], 1994, s. 491–492.

¹⁹ Porov. Joseph PRADER, *La legislazione matrimoniale latina e orientale: Problemi interecclesiali, interconfessionali e interreligiosi*, Roma: Edizioni Dehoniane, 1993, s. 86; porov. Libero GEROSA, *Teologia del diritto canonico: Fondamenti storici e sviluppi sistematici*, Lugano: Eupress, 2005, s. 64 a 66.

Manželstvo medzi katolíckou a nekatolíckou stranou pri rešpektovaní Božieho práva riadi sa tiež:

- 1°) vlastným právom cirkvi alebo cirkevného spoločenstva, ku ktorému patrí nekatolícka strana, pokiaľ toto spoločenstvo má vlastné manželské právo,
- 2°) právom, ktorým je nekatolícka strana viazaná, ak cirkevné spoločenstvo, ku ktorému patrí, nemá vlastné manželské právo.²⁰

Vyššie uvedené predpisy kán. 780 KKVC platia aj pre veriacich latinského obradu, a teda pre celú Katolícku cirkev. Napokon, tie isté predpisy obsahuje aj článok 2, § 2 inštrukcie *Dignitas connubii* z r. 2005,²¹ pričom hneď v jej prvom článku sa zdôrazňuje, že táto inštrukcia sa týka len tribunálov latinskej cirkvi.

Nezriedka sa stáva, že za katolíckym duchovným prídu evanjelici augsburského vyznania,

ktorí sú rozvedení civilne i nábožensky vo svojej vlastnej cirkvi a chcú uzavrieť nové manželstvo s katolíckou stránkou. V takomto prípade katolícky duchovný má požiadať o predloženie definitívneho rozsudku o vyhlásení neplatnosti ich prvého manželstva, ktorý vydal katolícky cirkevný súd miesta, kde bolo uzavreté ich prvé manželstvo. Lebo platí stará právnická zásada – „*favor iuris*“, že aj v prípade pochybnosti veci stoja v prospech platnosti manželstva, pokiaľ sa nedokáže opak (kán. 1060 KKP).²²

Ak takýto rozsudok o nulite prvého manželstva nejestvuje a katolícky duchovný chce pomôcť v takomto prípade, nech pomôže evanjelickej stránke spísať žalobný spis, teda žiadosť o vyhlásenie neplatnosti svojho prvého manželstva na kompetentný katolícky cirkevný súd. Katolícky cirkevný sudca musí brať do úvahy vady manželského súhlasu, dobrá a ciele manželstva, ako aj podstatné vlastnosti manželstva tak, ako ich prezentuje kánonické právo Katolíckej cirkvi. Manželské prekážky, pokiaľ nie sú Božieho práva, v prípade evanjelikov posudzuje podľa civilného práva. Pokiaľ ide o formu uzavretia manželstva evanjelikov, v zmysle kán. 781, 2° KKVC „cirkev uznáva akúkoľvek formu predpísanú alebo dovoľenú právom, ktorému podliehali strany v čase uzatvárania manželstva, ak súhlas bol verejne prejavý...“²³ Veľmi

²⁰ „Matrimonium inter partem catholicam et partem baptizatum acatholicam salvo iure divino regitur etiam: 1° iure proprio Ecclesiae vel Communitatis ecclesialis, ad quam pars acatholica pertinet, si haec Communitas ius matrimoniale proprium habet; 2° iure, quo pars acatholica tenetur, si Communitas ecclesialis, ad quam pertinet, iure matrimoniali proprio caret“ (can. 780, § 2 CCEO).

²¹ „Matrimonium inter partem catholicam et partem baptizatum non catholicam, regitur etiam: 1° iure proprio Ecclesiae vel Communitatis ecclesialis, ad quam pars acatholica pertinet, si haec communitas ius matrimoniale proprium habet; 2° iure, quo utitur Communitas ecclesialis ad quam pars acatholica pertinet, si haec Communitas iure matrimoniali proprio caret“ (PONTIFICIUM CONSILIUM DE LEGUM TEXTIBUS INTERPRETANDIS, „Instructio *Dignitas connubii* servanda a tribunalibus dioecesanis et interdioecesanis in pertractandis causis nullitatis matrimonii,“ 25. 1. 2005, Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2005, art. 2, § 2).

²² Porov. Ján DUDA, *Pokus o katolícku cirkevnoprávnu manželskú kazuistiku*, Spišské Podhradie-Spišská Kapitula: Kňazský seminár J. Vojtaššáka, 2001, s. 42–43.

²³ „Si quando Ecclesia iudicare debet de validitate matrimonii acatholicorum baptizatorum: – 2° quod attinet ad formam celebrationis matrimonii, Ecclesia agnoscit quamlibet formam iure praescriptam vel admissam, cui partes tempore celebrationis matrimonii subiectae erant, dummodo consensus expressus sit forma publica...“ (can. 781 CCEO).

podobný predpis obsahuje aj článok 4, § 1, 2° inštrukcie *Dignitas connubii* z r. 2005,²⁴ podľa ktorého sa bude riadiť katolícky cirkevný sudca.

V období socialistického Československa bol povinný systém civilného manželstva. Štát predpisoval nielen to, že civilná forma uzatvárania manželstva bola povinná pre všetkých, čo sa chceli sobášiť, ale aj to, že ak mala byť aj nejaká náboženská forma uzatvárania manželstva, musela jej predchádzať civilná. Protestanti nemali ťažkosti prijať takýto systém, kvôli tomu, že podľa ich tradičného chápania, manželstvo je „svetskou záležitosťou“, a teda podriadené autorite štátu. Nakoľko nepovažujú manželstvo za sviatosť, civilné zákonodarstvo posudzuje právnu spôsobilosť manželských stránok, formu slávania a účinky manželstva. Súčasný systém fakultatívneho uzatvárania civilného manželstva, platný v Slovenskej i Českej republike, aj vo väčšine štátov na svete, uznáva viac foriem uzatvárania manželstva, pričom ponecháva slobodu manželským stránkam, aby si vybrali náboženskú alebo civilnú formu.

Podľa doktríny luteránskej a anglikánskej cirkvi, i ďalších evanjelických cirkví, v systéme fakultatívneho civilného manželstva, cirkevný služobník, ktorý asistuje pri uzatváraní manželstva, vykonáva úrad povereného štátneho úradníka. Tieto protestantské cirkvi uznávajú za platné manželstvo uzavreté len civilnou formou. V systéme povinného uzatvárania civilného manželstva preto spomínané protestantské cirkvi považujú za konštitutívnu civilnú formu uzatvárania manželstva, a nie následný náboženský obrad požehnania manželov.²⁵

5. POVINNOSŤ ZACHOVANIA FORMY SLÁVENIA MANŽELSTVA

Čo sa týka formy slávania manželstva dvoch pokrstených nekatolíkov, v súčasnosti platí vyhlásenie Druhého vatikánskeho koncilu o náboženskej slobode, že „každé náboženské spoločenstvo už zo svojej povahy má právo riadiť sa vlastnými zákonmi, pokiaľ nie sú v rozpore s Božími zákonmi.“²⁶ Teda, vychádzajúc z tohto koncilového prehlásenia, v súčasnosti v Katolíckej cirkvi vládne prax, že manželstvo napr. evanjelikov augsburského vyznania čo do kánonickej formy i manželských prekážok, je viazané právom vlastnej náboženskej komunity, pokiaľ to nie je v rozpore s predpismi Božieho práva.

Pokiaľ ide o formu, ktorú treba použiť pri miešanom manželstve katolíckej a evanjelickej stránky, majú sa zachovať predpisy kán. 1108 KKP. To znamená, že z pohľadu Katolíckej cirkvi iba tie manželstvá sú platné, ktoré sa uzavierajú pred asistujúcim miestnym ordinárom alebo farárom, alebo pred kňazom či diakonom, ktorých delegoval jeden z nich, ako aj pred dvoma svedkami. Ak by sa teda kánonická forma nezachovala, takéto manželstvo by bolo uzavreté neplatne.

²⁴ „Quoties iudex ecclesiasticus cognoscere debeat de nullitate matrimonii acatholicorum baptizatorum: 2° quod attinet ad formam celebrationis matrimonii, Ecclesia agnoscit quamlibet formam iure praescriptam vel admissam in Ecclesia vel Communitate ecclesiali ad quam partes tempore celebrationis matrimonii pertinebant...“ (PONTIFICIUM CONSILIUM DE LEGUM TEXTIBUS INTERPRETANDIS, „Instructio *Dignitas connubii*,“ art. 4, § 1).

²⁵ Porov. PRADER, *La legislazione matrimoniale latina e orientale*, s. 92.

²⁶ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil, „Deklarácia o náboženskej slobode *Dignitatis humanae*,“ 7. 12. 1965, č. 4, in *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu*, zv. 2, s. 313.

Aké sú dôvody, ktoré determinovali zákonodarcu, aby platnosť miešaných manželstiev závisela od dodržania katolíckej formy?²⁷

Na základe žiadostí prevažnej väčšiny biskupov na Biskupskej synode v r. 1967 kánonická forma sa i naďalej vyžaduje *ad validitatem* pri uzatváraní miešaných manželstiev. Teológovia a kánonisti vysvetľujú, že dodržaním formy je istota o uzavretí manželstva, lepšie sa obhaja nerozlučiteľnosť manželstva a vytvára sa vedomie, že manželstvo je sviatosťou. Dôvody rozhodnutia o zachovaní formy pri miešaných manželstvách sú v podstate, z jednej strany, zachovanie všetkých prejavov sviatosti miešaného manželstva, a z druhej strany, väčšia záruka pastoračného vzťahu s cirkvou, pred uzavretím i po uzavretí manželstva, v situácii, keď nechýbajú nebezpečenstvá pre vlastnú vieru i vieru vlastných detí. V tejto súvislosti je treba podotknúť, že vo väčšine prípadov, zatiaľ čo katolícka strana si praje zosobášť sa podľa vlastného obradu, druhá strana je často indiferentná v tejto veci, a napokon sa často stáva, že cirkevné spoločenstvo, ku ktorému patrí nekatolícka strana, nemá nijaký osobitný obrad pre uzatváranie manželstva.²⁸

Inými slovami, je možné konštatovať, že v psychológii kresťana, formálna slávnosť uzatvárania manželstva sa stotožňuje bezprostredne s jeho sviatostným charakterom. Preto zanechanie povinnosti vyžadovať dodržanie formy, ktorá je akýmsi znakom platnosti, by pri súčasnom spôsobe zmýšľania spôsobilo to, že by už nemalo opodstatnenie odvolávať sa na sviatosť. A tak cirkev dáva prednosť tomu, že bdie nad inštitúciou manželstva tak, aby zodpovedala požiadavkám prirodzeno-božského práva.²⁹ Kán. 1127 § 2 KKP predsa však pozná výnimku:

²⁷ V prípade, že nekatolícka strana je východného obradu, kánonická forma sa vyžaduje len *ad liceitatem*, na platnosť sa však vyžaduje účasť posvätného služobníka pri zachovaní iných predpisov, ktoré treba podľa práva zachovať (porov. kán. 1127, § 1 KKP). Katolícka cirkev nekladie teda na tú istú úroveň manželstvo katolíkov s nekatolíkmi východného obradu a ostatné miešané manželstvá. Dôvodom je skutočnosť, že v rozličných východných cirkvách, ktoré nemajú plné spoločenstvo s Katolíckou cirkvou, manželstvo je považované za sviatosť. Aby táto sviatosť mohla byť udelená, vyžaduje sa prítomnosť cirkvi, v tomto prípade sprostredkovaná kňazom. Vo východnej teológii manželstva, kňaz je vysluhovateľom sviatosti prostredníctvom slávnostného požehnania, udeleného manželom.

²⁸ Porov. Mauro BUCCIERO, *I Matrimoni misti: Aspetti storici, canonici e pastorali*, Roma: Millenium, 1997, s. 86–87. Z diskusie na Biskupskej synode v r. 1967 vyplynulo päť dôvodov za zachovanie kánonickej formy pri miešaných manželstvách: 1) zrušenie kánonickej formy by spôsobilo cirkvi veľké pastoračné ťažkosti, pretože by sa sťažilo zisťovanie platnosti manželstiev; 2) zrušenie kánonickej formy by podporilo rozvodovosť; je totiž nemalo manželov, ktorí zápasia s ťažkosťami manželského života a od myšlienky na rozvod ich chráni len pomyslenie na to, že pred Bohom a cirkvou sľubovali vernosť až do smrti; 3) príliš ľahké podmienky, na základe ktorých niektoré štáty povoľujú uzavretie manželstva, sú často také, že Katolícka cirkev ich nemôže akceptovať; 4) zrušenie kánonickej formy by časom spôsobilo úpadok samotnej inštitúcie manželstva; 5) nie je spravodlivé odvolávať sa na to, že v prípade miešaného manželstva s nekatolíkmi východného obradu sa kánonická forma vyžaduje len k dovolenosti, lebo ku platnosti takéhoto manželstva sa vyžaduje nielen nejaká verejná forma slávania manželstva, ale aj požehnanie tohto manželstva zo strany kňaza (porov. Giuseppe TOMKO, *Matrimoni misti*, Napoli: Edizioni Dehoniane, 1971, s. 165).

²⁹ Hoci zákonodarca sa rozhodol pre zachovanie kánonickej formy pri uzatváraní miešaných manželstiev katolíckej strany s nekatolíckou (protestantskou) stranou, predsa uvádzam dôvody, ktoré niektorí teológovia uvádzajú v prospech toho, aby kánonická forma pri uzatváraní týchto manželstiev sa vyžadovala výlučne *ad liceitatem*: a) je treba chrániť svätosť, stálosť a právnu istotu manželstva – vyžadovanie povinnej kánonickej formy spôsobuje, že niektorí sa jej odmietajú podriaďiť, a tak značný počet manželstiev je neplatný; b) je urgentné dosiahnuť homogénnosť medzi sociálnym a kánonickým poriadkom – mnohé miešané manželstvá sú považované za platné zo strany štátu a nekatolíckych cirkví a náboženských spoločností, nie sú však platné podľa kánonických predpisov Katolíckej cirkvi;

Ak zachovaniu kánonickej formy prekážajú veľké ťažkosti, miestny ordinár katolíckej stránky má právo v jednotlivých prípadoch od nej dišpenzovať, ale po porade s ordinárom miesta, kde sa manželstvo slávi, a pri neporušení istej verejnej formy slávenia, potrebnej na platnosť; úlohou Konferencie biskupov je stanoviť normy, podľa ktorých sa uvedený dišpenz má udeľovať jednotným spôsobom.

Nie je mi známe, že by Konferencia biskupov Slovenska vydala nejaké smernice, ktoré by predpisovali podmienky na udelenie takéhoto dišpenzu. A tak je v kompetencii ordinára miesta katolíckej manželskej stránky udeliť takýto dišpenz. Dišpenz sa v tomto prípade udeľuje:

1. v jednotlivých prípadoch;
2. ak zachovaniu kánonickej formy prekážajú veľké ťažkosti;
3. ku platnosti takéhoto manželstva sa vyžaduje istá verejná forma slávenia, hocijaká by bola, v nutnom prípade aj civilná, len aby sa tak vyhlo uzatvoreniu tajného manželstva.

Tu chcem upozorniť, že dišpenz od kánonickej formy sa v praxi najčastejšie môže udeliť kvôli tomu, že jedna zo sobášiacich sa stránok má nekatolíckeho služobníka za otca, brata, iného blízkeho príbuzného, či priateľa alebo dobrodincu. Ďalšími dôvodmi na udelenie dišpenzu od formy môže byť získanie súhlasu rodičov s manželstvom, ohľad na neobyčajnú náboženskú angažovanosť nekatolíckej stránky,³⁰ ale aj zdôvodnený odpor nekatolíckej manželskej stránky voči sláveniu manželstva s kánonickou formou. Potom, prednosť sa dáva akejkolvek nekatolíckej náboženskej forme slávenia uzatvárania manželstva pred civilnou formou. Prakticky, zo strany miestneho ordinára je treba, aby si overil dôvody, ktoré odôvodňujú udelenie dišpenzu, súčasne nech berie do úvahy duchovné dobro budúcich manželov (porov. kán. 87 § 1 KKP).³¹

Z ďalšej normatívy týkajúcej sa miešaných manželstiev chcem upozorniť na predpis kán. 1127 § 3 KKP o zákaze duplicity náboženského obradu. To znamená:

1. okrem kánonického uzatvárania manželstva zakazuje sa iné náboženské slávenie manželstva, či už pred alebo po kánonickom uzavretí manželstva;

c) je treba brať ohľad na prirodzené právo na manželstvo a otázka je, či nedochádza k jeho narušeniu uplatňovaním cirkevného predpisu o povinnosti kánonickej formy pri miešaných manželstvách; d) je treba brať ohľad na spoločný krst a spoločnú vieru v Krista nekatolíckych kresťanov a cirkevnú povahu nekatolíckych kresťanských spoločností, ako to pripomína koncilový dekrét o ekumenizme; e) je možné iným spôsobom predísť ťažkostiam, ktoré by vznikli po zrušení kánonickej formy, napr. predpísaním nejakej verejnej formy uzavretia manželstva, ktorá by závisela od miestnych zvyklostí; f) je treba brať ohľad aj na pastoračné hľadisko, aby sa ľahšie udržiavali vzťahy s katolíkmi, ktorí uzatvárajú miešané manželstvo, čo je v podstate veľmi ťažké vtedy, keď ich manželstvo je považované za neplatné kvôli nedodržaniu kánonickej formy (porov. Giovanni MARCHESELLI, *I matrimoni misti in Italia*, Brescia: Morcelliana, 1969, s. 53–54).

Kardinál Jozef Tomko uvádza nasledujúce výhrady niektorých teológov voči povinnosti kánonickej formy pri uzatváraní miešaných manželstiev: a) ekleziologický problém: cirkev nemá právomoc uložiť takýto zákon; b) ekumenická výhrada: zákon je netolerantný a protiekumenický; c) právna výhrada: zákon nie je spravodlivý; d) pastoračná výhrada: zákon vytvára neplatné manželstvá; e) historická výhrada: zákon je nový a starobylá tradícia je odlišná (TOMKO, *Matrimoni misti*, s. 135–140).

³⁰ Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE NAPOMÁHANIE JEDNOTY KREŠŤANOV, *Direktórium na vykonávanie princípov a noriem o ekumenizme*, č. 154, s. 111.

³¹ Porov. Giuseppe TERRANEO, „Dispensa dalla forma canonica e celebrazione dei matrimoni misti,“ *Quaderni di Diritto Ecclesiale* 5 (1992): 301.

2. zakazuje sa tzv. ekumenické uzatváranie manželstva, pri ktorom katolícky asistujúci a nekatolícky služobník súčasne, každý konajúc svoj obrad, vyžadujú súhlas stránok.
3. Dôvodom zákazu tohto tzv. ekumenického uzatvárania manželstva nie je diskriminácia druhého liturgického obradu, ale zdôraznenie jednoty manželstva a potom pedagogický poukaz na skutočnosť, že v jedinom liturgickom slávení sobáša, ktorému predsedá kompetentný posvätný služobník, dôjde ku sviatostnému uzatvoreniu manželstva. A tak „nie je dovolené sláviť dve oddelené náboženské slávnosti, kde by sa manželský sľub vyjadril dvakrát, ani nie je dovolená jedna slávnosť, kde by sa takéto výmeny sľubov slávili postupne.“³²

Nič však neprekáža tomu, ak o to manželská dvojica požiada, aby ordinár miesta katolíckej stránky dal povolenie, aby katolícky kňaz pozval predstaveného nekatolíckej stránky, v tomto prípade farára Evanjelickej cirkvi, aby sa zúčastnil na vysluhovaní sviatosti manželstva pri katolíckom sobáši ako svedok (porov. kán. 874 § 2 KKP), aby tam čítal zo Svätého písma, aby povedal krátku kázeň a aby požehnal manželský pár.³³

Podobne nič neprekáža tomu, ak s predbežným schválením miestneho ordinára, katolícky kňaz alebo diakon, ak je pozvaný, sa tým istým spôsobom zúčastní na náboženskom obrade uzatvárania manželstva – s udeleným dišpenzom od katolíckej formy – podľa predpisov inej kresťanskej cirkvi, napr. Evanjelickej augsburského vyznania. V takomto prípade môže sa tu konať len jedna slávnosť, pri ktorej evanjelický služobník, ktorý predsedá tejto slávnosti, prijme manželské sľuby od manželov. Na pozvanie tohto nekatolíckeho celebranta katolícky kňaz alebo diakon môže recitovať príslušné a doplnkové modlitby, čítať zo Svätého písma, povedať krátku kázeň a požehnať manželský pár.³⁴

Povinnosť, ktorú ukladajú niektoré nekatolícke cirkvi, aby sa zachovala ich vlastná forma manželstva, nie je dôvodom dať automaticky dišpenz od formy katolíckej. Zvláštne situácie tohto druhu majú byť predmetom dialógu medzi cirkvami, aspoň na miestnej úrovni.³⁵

Tzv. Ekumenické direktorium pokračuje:

Pretože môžu nastať problémy ohľadom účasti na sv. prijímaní, vzhľadom na to, že na tejto slávnosti sú prítomní nekatolícki svedkovia a pozvaní, miešané manželstvo, slávené katolíckou formou, nemá sa uzatvárať počas sv. omše. Ale v prípade, že je na to dôvod, diecézny biskup môže povoliť slávenie Eucharistie.³⁶

Z pastoračného hľadiska je treba zvážiť dôvody žiadosti o slávenie sobáša s omšou, a dovoliť im takéto slávenie, ak o to žiadajú z duchovných pohnútok. Pri sobáši s omšou sa viac zdôraznia nielen záväzky viery, ale aj posvätný a sviatostný charakter manželstva. Obava, že by snáď sobáš bez omše nebol dostatočne slávnostný

³² PÁPEŽSKÁ RADA PRE NAPOMÁHANIE JEDNOTY KREŠŤANOV, *Direktorium na vykonávanie princípov a noriem o ekumenizme*, č. 156, s. 112.

³³ Porov. tamtiež, č. 158, s. 112.

³⁴ Porov. tamtiež, č. 157, s. 112.

³⁵ Tamtiež, č. 155, s. 111.

³⁶ Tamtiež, č. 159, s. 112–113.

a veľkolepý, alebo že by to bolo diskriminujúce, nie je vážnym dôvodom na udelenie takéhoto povolenia.

Súhlas diecézneho biskupa na slávenie sobáša s omšou v sebe nezahrňa povolenie, aby nekatolícky manžel mohol pristúpiť k sv. prijímaniu. Bude dobré, aby o tom vedel nielen nekatolícky manžel, ale aj ostatní nekatolíci prítomní na sobáši. V prípade sobáša s omšou, či pripustiť alebo nepripustiť nekatolíckeho manžela na prijímanie Eucharistie, diecézny biskup má rozhodnúť na základe všeobecných noriem (porov. kán. 844, § 4 KKP) a podľa toho, či v spontánnej žiadosti nekatolíckej manželskej stránky nájde veľmi vážny dôvod, a napokon, či žiadateľ ohľadom Eucharistie prejaví vieru zhodnú s katolíckou. Pritom treba brať do úvahy tú danú situáciu, že sviatosť manželstva prijímajú dvaja pokrstení kresťania, ktorí sa zjednocujú v manželstve, pričom Eucharistia je najúčinnjšou, pokiaľ myslíme na vznik a životnosť novej domácej cirkvi. Ak sa nekatolícky snúbenec odvolá na tieto alebo podobné teologické dôvody a prejaví katolícku vieru v Eucharistiu, malo by sa mu povoliť pristúpiť počas sobáša k sv. prijímaniu.³⁷ Ak diecézny biskup udeliť povolenie nekatolíckej manželskej stránke, napr. evanjelickej, na sobáš s omšou a na základe jej spontánnej a odôvodnenej žiadosti jej povolí aj pristúpiť k sv. prijímaniu, samozrejme, predtým musí pristúpiť k sviatosti pokánia a prejať katolícku vieru i v túto sviatosť.³⁸

6. ZÁVER

Pokiaľ ide o miešané manželstvá, v súčasnom *Kódexe kánonického práva*:

- je výrazný ekumenický duch a ústretovosť voči nekatolíkom;
- vraví sa o pokrstennej nekatolíckej stránke, a nie o heretickej;
- ku kánonickému uzatvoreniu miešaného manželstva sa vyžaduje licencia, teda povolenie ordinára miesta katolíckej stránky, čo nemá vplyv na platnosť manželstva;
- v duchu ekumenizmu sa neukladá nič pokrstennej nekatolíckej stránke, ale len sa informuje o záväzkoch katolíckej stránky; to preto, lebo zákonodarca si bol vedomý konkrétnych situácií v praktickom živote, kedy pokrstená nekatolícka stránka môže byť subjektívne vo svedomí presvedčená, že by bolo lepšie, ba je jej povinnosťou, dať pokrstiť vlastné deti vo svojej nekatolíckej cirkvi alebo nekatolíckom cirkevnom spoločenstve.
- Ak napriek všetkým snahám deti nie sú ani pokrstené ani vychovávané v Katolíckej cirkvi, katolícky rodič nepadne automaticky pod cenzúru kánonického práva (porov. kán. 1366 KKP).
- Miestny ordinár katolíckej manželskej stránky, ak prekážajú veľké ťažkosti, v jednotlivých prípadoch pri miešaných manželstvách môže dať dišpenz od zachovania katolíckej formy slávania manželstva.
- Diecézny biskup má kompetenciu povoliť, aby liturgický obrad sobáša miešaného manželstva katolíka s nekatolíkom (evanjelikom) bol v rámci omše a takisto môže povoliť, aby na základe spontánnej a odôvodnenej žiadosti nekatolícka manželská stránka, pri zachovaní toho, čo sa zachovať má, počas sobáša pristúpila k sv. prijímaniu.

³⁷ Porov. MONTAN, „Matrimoni misti e problemi pastorali,“ s. 54.

³⁸ Porov. TERRANEO, „Dispensa dalla forma canonica e celebrazione dei matrimoni misti,“ s. 306.

**Some Pastoral and Juridical Aspects of Mixed Catholic-Lutheran Marriages
according to the Catholic Church**

Keywords: Canon Law; Mixed marriages; Sacraments; Liturgy; Ecumenism; Catholic Church; Lutheran Church

Abstract: According to can. 1124 of the *Code of Canon Law* of 1983, without the expressed permission of the competent authority, marriage is prohibited between two baptized persons, one of whom is baptized in the Catholic Church and the other belonging to a Church or ecclesial community not in full communion with the Catholic Church (e.g. the Lutheran Church). As for mixed marriages, in the present valid *Code of Canon Law*, there is characteristic ecumenical spirit. There is no mention of the “heretic-party” but the *Code of Canon Law* speaks of the “baptized non-Catholic party”. The local Ordinary of the Catholic party can grant permission for the canonical celebration of mixed marriage, but this permission has no influence on the validity of this marriage. The baptized non-Catholic party makes no promise, but he or she is to be informed only of the promise and the obligation to be made by the Catholic party. If in spite of all efforts, the children are neither baptized nor brought up in the Catholic Church, the Catholic parent does not incur automatically a censure of the Canon Law (compare can. 1366 *CIC*). In individual cases, if there are serious difficulties in the way of observing the canonical form, the local Ordinary of the Catholic party has the right to dispense from it. For validity, however, some public form of celebration is required. The diocesan Bishop can grant the permission for the liturgical celebration of mixed marriage of the Catholic party with the non-Catholic (e.g. Lutheran) party within Holy Mass. The same diocesan Bishop can also grant the permission to receive the Eucharist, *servatis servandis*, by the baptized non-Catholic party.